

לבינתו, כדי שלא יצטרך לסעוד אצלו, אך בודאי לא התכוון לאסור על עצמו שתיית צונן גרידא או שלא להכנס לבינתו.

אבל **הבא**, **ספיקא הוא**, כי מצד אחד יש לומר **דלמא** זה פחות מסלע כוונתו לומר, וזה יותר על שקל קאמר, ונדדי זירוזין הוי. או **דלמא דוקא קאמר**, ונידרא הוי?

ומסקינן: **תבעי!** נשאר הדבר בספק.

אמר רב יהודה אמר רב אסי: ארבעה נדרים הללו, צריכינן שאלה לחכם.

ואמר רב יהודה: **כי אמרינא לדברי רב אסי קמיה דשמואל**, תמה על דברי ואמר:

תנא תני "ארבעה נדרים התירו חכמים", ואילו את אמרת **"צריכינן שאלה לחכם"!**

רב יוסף מתני לה להא שמעתא — בהאי לישנא:

אמר רב יהודה אמר רב אסי: אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו, שהן נדרי טעות, משום שקסבר: אין פותחין בחרטה.

והיינו, מי שבא לפני חכם כדי להשאל על נדרו, מתיר לו החכם אותו רק בהסתמך על "פתח", שמוצאים סיבה שאילו היה יודע אותה בשעת נדרו הוא לא היה נודר, שזה כעין נדר בטעות, אך לא מתירים לו ["פותחים" לן] על סמך שהוא מתחרט עתה על מה שנדר בעבר.⁽¹⁾

אמר ליה רב אשי, תנינא, אפשר לפתור את שאלתך מדברי הברייתא:

דתניא: **היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו, ואמר לו "קונם ביתך שאני נכנס"**, או **"קונם טיפת צונן שאני טועם"** — מותר ליכנס לבינתו ולשתות הימנו צונן, לפי שלא נתכוון זה שנדר הנאה אלא לשום להמנע ממנו מאכילה ושתייה ממש. על אף שבדבריו הוא אמר שלא יהנה ממנו כלל.

ואמאי מותר לו לשתות ממנו מים צוננים? והא אפילו "טיפת צונן" קאמר בקונם שלא ישתה ממנו!

אלא, משתעי איניש הכי, ככה אנשים מדברים, ואינם מתכוונים לאסור בקונם אפילו כשהם מדברים בצורה כה קיצונית, שאפילו טיפת מים הם אוסרים על עצמם, אין כוונתם לאיסור.

הבא נמי, על אף שיש הפרש גדול ביניהם, שזה דורש יותר מסלע וזה מסכים לפחות משקל, אין כוונתם לנדור בדוקא, אלא **משתעי איניש הכי!**

אמר ליה רבינא: מי דמי המקרה בברייתא לשאלתי? כא-ב

הרי **גבי שתיית טיפת צונן**, שהתירה לו הברייתא, זה משום **שצדיקים אומרים מעט, ועושיין הרבה**.

וכוונת זה שהזמינו לאכול עמו, היתה להזמינו לאכילה ושתייה מרובה, ולכן דחאו בנדר של זירוזין על טיפת מים או להכנס

בחרטה.

והיינו, האם בכוחו של החכם להתיר את

1. בכמה מקומות מצינו שנחלקו תנאים ואמוראים אם פותחים בחרטה או אין פותחים

ההוא דאתא לקמיה דרב הונא, להשאל על נדרו.

אמר ליה רב הונא: לבך עלך? האם שלם אתה עם נדרך שנדרת, כי נדרת אותו בלב שלם, ואינך מתחרט על שנדרת אותו, אלא רק שעכשיו מתחרט אתה על המשך קיומו ובאת לבקש שאתיר לך אותו מכאן ואילך?

אמר ליה: לא, אין לבי שלם על שנדרתי, אלא מתחרט אני מעיקרא, ושרייה, והתיר לו רב הונא בחרטה גרידא.

ההוא דאתא לקמיה דרבה בר רב הונא, אמר ליה: אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה שנדרת, מי נדרת? האם היית נודר אז?

אמר ליה: לא הייתי נודר אז אלא מתפייס!

והתירו רבה בר רב הונא. (2)

תניא, רבי יהודה אומר: אומרים לו לאדם:

האם לב זה שנדרת, עדיין עליך שרוצה עתה בנדרך אלא אינך רוצה בו מכאן ולהבא?

אם אמר "לאו", אלא מתחרט על שנדר אותו מעיקרא — מתירין אותו.

רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו: אומרים לו לאדם: אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה שנדרת, מי נדרת?

אם אמר "לאו" — מתירין אותו.

[סימן: אסי ואלעזר, יוחנן וינאי]

ההוא דאתא לקמיה דרבי אסי, אמר ליה: כדו תהית? האם עתה תוהה אתה על הראשונות, על שנדרת, או שמא מרוצה אתה מכך שנדרת אלא אתה בא להתירו עתה?

אמר ליה: וכי לא תוהה אני?

דהיינו, ודאי שתוהה אני על שנדרתי!

לפי שהוא דבר המצוי, ולא העלה, שאז הנדר הוא בגדר טעות, שלא העלה אז על דעתו שיכולה להיות סיבה שבגללה לא כדאי לא לידור.

אבל אם לאחר שנדר התחדשה סיבה לא מצויה, שאילו הוא היה יודע בשעת הנדר שהיא יכולה לקרות הוא לא היה נודר, אין כוחו של החכם להתיר את הנדר נלמד מהכתוב "לא יחל דברו", ודרשו חכמים: הוא אינו מחלל דברו, אבל אחרים מחללים לו.

2. לפי הר"ן מצב שכזה הוא מצב ביניים, שהוא עדיף על חרטה רגילה, לפי שהוא בנוי גם על סיבה, ולא על חרטה גרידא.

אך מאידך הוא פחות מפתח, שאין הוא בנוי

הנדר על סמך חרטה גרידא, שמתחרט עתה הנודר חרטה מעיקרא על נדרו, ואומר שמתחרט על מה שנדר, ומסביר שבשעת נדרו היא מרוגז, או לא היה מיושב לגמרי, ואילו בזמן שנדר הוא היא חושב כראוי, הוא לא היה נודר אז.

יש אומרים, די בחרטה מעיקרא על שנדר אז. אך יש אומרים שאי אפשר להתיר את הנדר על סמך חרטה, אלא צריך למצוא "פתח" לנדרו, שימצא סיבה, שאילו הוא היה יודע אותה בשעת הנדר הוא לא היה נודר, והפתח גורם שיהיה הנדר כעין נדר טעות, ואז יכול החכם להתירו, אם כי אינו בגדר "נדר טעות" מוחלט, כי אם היה נדר טעות, הוא אינו צריך התרה כלל.

במה דברים אמורים שמתירים בפתח, בפתח כזה שיכול האדם להעלות על דעתו בשעת הנדר

אמר ליה רבי ינאי פתח של חרטה לנדרו: אילו הוה ידעת כי בעקבות נדרך, שמראה אתה את עצמך כצדיק, דפתחין פינקסך, שפותחים בשמים את הפנקס בו רשומים כל מעשיך, וממשמשיך בעובדך האם צדיק אתה או לאו — מי נדרת?

אמר ליה: לא!

ושרייה רבי ינאי בפתח זה.

אמר רבי אבא: מאי קראה? — דכתיב [משלי כ] "ואחר נדרים — לבקר".

שמאחר ונודר, מבקרים את מעשיו, לראות אם הוא אכן בדרגה זו.

ואומרת הגמרא: ואף על גב דפתח רבי ינאי ליה בפתח של חרטה כזה, אנן — לא פתחין ליה בהא.

כי אין אנו סומכים על דבריו שהוא מתחרט מעיקרא, אלא יתכן והוא אומר כך לחכם משום שאינו יכול להתחצף בפניו ולומר לחכם שאינו מפחד שיבקר מעשיו, אבל למעשה הוא לא מתחרט.⁽¹⁾

וכמו כן לא פתחין בהדא אחרנייתא, בפתח לחרטה אחר, כמו דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי פתח ליה רבן גמליאל להחוא סבא להשאל לפניו על נדרו?

כתיב [משלי יב] "יש בוטה כמדקרות חרב. ולשון חכמים — מרפא".

ושרייה רבי אסי על סמך חרטתו בלי שיצטרך פתח של טעות [ואין זה רב אסי, הסובר לעיל שאין פותחין בחרטה].

ההוא דאתא לקמיה דרבי אלעזר, אמר ליה: בעית נדרו?

אמר ליה: אילו לא היו מרגזין לי בשעה שנדרתי — לא בעינן כלום לנדרו.

אמר ליה: תהא כבעית, כרצונך להתירו, והנדר מותר.

ההיא איתתא דאדרתה לברתה, שהדירה את בתה הנאה ממנה.

אתאי לקמיה דרבי יוחנן להשאל על נדרה.

פתח לה רבי יוחנן פתח לנדרה ואמר לה:

אילו הוה ידעת בשעת נדרך, דאמרן מגירתך, שמחמת נדרך ירננו שכנותיך עלה דברת, על בתך:

כב-א "אילו לא חמאת בה אימה, אילולי לא ראתה בה אמה מילין דעזיבה, דברים מגונים, שבסיבתך היא הדירה אותה, בכדי, לא אדרתה" — מי אדרתה, האם גם אז היית מדירה אותה?

אמרה ליה: לא!

ושרייה, והתירה רבי יוחנן בפתח הזה.

בר ברתיא בן בתו דרבי ינאי סבא, אתא לקמיה דרבי ינאי סבא להשאל על נדרו.

לפייסו עד שנחשיב זאת כפתח.

1. כך מבאר הרא"ש.

על סיבה גרידא כמו פתח, כי הסיבה גרידא לא התרחשה, שהרי בפועל לא באו עשרה בני אדם